

chowania. Przeprowadza studentów przez najważniejsze zagadnienia, ograniczając gęszcz literatury i materiałów źródłowych. Oznacza się dużą zwięzłością treści i jest dostosowany do programu studiów pedagogicznych.

Justyna Gulczyńska

¹ W. Błońska, *Historia wychowania przewodnik dla studentów*, Katowice 1977.

² J. Krasuski, *Historia wychowania dla studentów pedagogiki*, Kielce 1974.

³ S. Możdżeń, *Kompendium bibliograficzne uczestnika seminarium historii wychowania*, Warszawa 1977.

⁴ Cz. Maziarz, E. Widota, *Zagadnienia metodologii podręcznika akademickiego*, Warszawa 1985, s. 94.

⁵ E. Malewska, *Czynniki dydaktyczne warunkujące proces kształcenia na I roku studiów*, „Dydaktyka Szkoły Wyższej”, 1973, nr 1, s. 3.

Noty

Marian Chachaj, *Zagraniczna edukacja Radziwiłłów od początku XVI do połowy XVII wieku*, Lublin 1995, ss. 171

Praca M. Chachaja omawia zagraniczne nauki kilku pokoleń rodu Radziwiłłów. Ród ten należał do najbardziej wykształconych na Litwie.

Autor przedstawia najpierw pierwsze wojaże edukacyjne odbyte przez synów Mikołaja Radziwiłła Czarnego przypadające na pierwszą połowę wieku XVI – Jana, Mikołaja i Stanisława. Linia birzańska rodu aż do schyłku XVI wieku nie wysyłała synów na nauki za granicę, uczynił to dopiero Krzysztof Piorun, który doceniał znaczenie nauki i starał się aby jego synowie byli ludźmi wykształconymi i doszli w państwie, gdzie coraz większe wpływy mieli katolicy, do znaczących stanowisk. Nasilająca się moda na wyjazdy zagraniczne młodzieży zapewne również miała w tym swój udział. Dwaj synowie Pioruna – Janusz i Krzysztof odbyli długie podróże zagraniczne, odwiedzając wiele ośrodków uniwersyteckich. Kolejne pokolenie odbywające zagraniczne nauki to przedstawiciele gałęzi katolickiej – synowie Mikołaja Krzysztofa Sierotki – Jan, Albrycht, Krzysztof, Zygmunt i Aleksander. I wreszcie Janusz i Bogusław Radziwiłłowie – przedstawiciele kalwińskiej linii. Omówieniu zagranicznych podróży tych wszystkich przedstawicieli rodu Radziwiłłów poświęcił Autor pierwsze cztery rozdziały pracy. Piąty natomiast stanowi próbę podsumowania, wyciągnięcia wniosków, ukazania konsekwencji i rezultatów za-

granicznych nauk Radziwiłłów. Uzupełnieniem jest wykaz źródeł i literatury, indeks nazwisk oraz tablica studiów i podróży Radziwiłłów.

Szlachecka i magnacka edukacja w omawianym okresie była kilkustopniowa. Po naukach w kraju – najczęściej w przypadku młodzieńców pochodzenia magnackiego – prywatnych lub odbywanych w szkołach krajowych – wysyłano synów za granicę. Dokąd, to zależało od wielu czynników – tradycji rodzinnej, mody, wyznania i in. Za granicę albo podejmowano naukę w jakiejś szkole, albo brano lekcje prywatne, a ponadto – był to ważny element peregrynacji – zwiedzano, poznawano, oglądano... Tak w ogólnych zarysach wyglądała również nauka Radziwiłłów. Autor stara się wykazać, że na pewne odmienności w zasadniczym modelu edukacji wpływało wyznanie. I rzeczywiście wyznanie warunkowało wybór trasy, wybór ośrodków studiów, ale generalnie profil edukacji pozostawał bardzo zbliżony niezależnie od wyznania. Ojcowie starannie dobierali trasę podróży, tak aby ustrzec młodzieńców przed niepożądanymi wpływami religijnymi, szczególnie podkreślali to innowiercy, pamiętając zapewne słynną konwersję Sierotki.

Praca oparta jest na materiałach źródłowych rękopiśmiennych polskich i obcych, źródłach drukowanych oraz literaturze naukowej.

Dorota Żołądź-Strzelczyk